

Українська література

Дата – 02.04.2020. Викладач. Біров О.І.

Тема уроку. Література рідного краю. Творчість письменників-земляків.

Пояснення навчального матеріалу

1. Перегляд презентації

<https://naurok.com.ua/prezentaciya-do-uroku-literaturi-ridnogo-krayu-prezentaciya-knigi-i-hlanti-zakarpatski-zamki-21474.ht>

2. Вивчення та складання опорного конспекту до поданої презентації

<https://naurok.com.ua/pismenniki-zakarpattya-laureati-premi-imeni-tarasa-shevchenka-152479.html>

Віртуальні виставки

Література Закарпаття XXI сторіччя: імена та тенденції

«...Щоб життя не завмерло колись без краси,
Ясен день і похмурий ще будуть не раз!
Рідна мова із нами пройде крізь часи,
Зберігаючи нас і гартуючи нас.»

Василь Густі «Рідна мова»

Художня література Закарпаття XXI століття побудована на фундаменті вікових традицій і водночас це якісно новий продукт сучасного інформаційного світу. Основною її ознакою є спроба письменників-сучасників розв'язати глобальні вселюдські проблеми, подолати «провінційність» нашої літератури. Другою важливою її ознакою є розширення жанрового, стильового, мовного спектру, яку деякі літературознавці називають постмодерном.

Художня література (красне письменство) – одна з найпрекрасніших можливостей вияву національної самобутності, утвердження і пропаганди етнічної приналежності серед найширших верств суспільства, завоювання міжнародних симпатій.

Літературний процес немислимий поза історією, поза політикою. Водночас – це динамічна система, яку складають мікрокосмоси талановитих постатей. Творчість митців

навчає не лише художній чи науковій довершеності слова, а й – розумінню такого поняття як громадянська свідомість та пістетному ставленню до землі, на якій народилися. І ця любов до краю- не сентиментальне замилювання «світком нашим», а культивує нарощення в особистості знань з історії, літературно-мистецьких традицій Закарпаття, імен і діянь наших духовних поводитирів. Тобто того, що формує духовне осердя культурної людини, яка переконана, що дерево сильне своїм корінням.

Наша виставка не пропонує цілісної картини літературного процесу за останні десятиліття, бо за його межами пролягає добрий десяток імен письменників, творчість котрих потребує глибинного осмислення.

Ми представляємо вам закарпатських письменників нового століття, твори яких, на наш погляд, – вагомий здобуток у сучасній українській літературі. Звісно, вибір імен суб`єктивний, але він відображає певні читацькі інтереси, уподобання користувачів нашої бібліотеки.

Вікторія Андрусів – автор поетичних збірок "Серед зими верталися птахи" та "Із осені я склала ікебану", а також прозових збірок "Фізіологія жіночої депресії", "Курвацьке життя" та "Омана небесна", роману "Притулок".

Лауреатка престижного міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова-2014» та обласної премії в галузі літератури імені Федора Потушняка.

Автор низки документальних фільмів про автентоніку рідного краю.

К 84

А 66

Андрусів, Вікторія Ярославівна. Омана небесна / В. Я. Андрусів. – Тернопіль : Терно-граф, 2010. – 196 с.

У книзі "Омана небесна» репрезентовано різножанрові твори про життя і побут, традиції та уподобання, психологію і генотип сучасних уродженців Закарпаття: від молодих до літніх.

Авторка вдало поєднує у своїй прозі спостереження із побутування і юного сучасника, і молодої жінки, і людей середнього та зрілого віку. Проте усіх їх об`єднує любов до кривної землі, співпереживання за долю Вітчизни, за майбутнє рідної України.

Щодо назви книги, то письменниця пояснила, що вона взята із головної думки героя одного з оповідань: "Ніколи не треба замріюватися про те, чого ми не знаємо, чекати так званої манни небесної, а насолоджуватися сучасним земним життям, робити добро і радіти дрібницям".

К 84

А 66

Андрусів, Вікторія Ярославівна. Полюції : оповідання / В. Я. Андрусів. – Ужгород : Патент, 2015. – 256 с.

Нова збірка новел «Полюції» - книга про любов. Не чоловіка до жінки, а загальну, вселенську любов. І про любов до тих людей, які нам не завжди комфортні і яких ми краще не помічаємо. Серед героїв, наприклад, безхатченко, який читає книги, що їх знаходить на смітнику. Або жінка, яку підібрав з вулиці чоловік-вдівець, до якого

вона прив'язалася, як пес. Це і собака, який стає найвірнішим другом. І остання маленька повість – це розповідь про маленьку дівчинку, яка пам'ятає себе задовго до того, як вона народилася.

У цих людях живе щось непересічне, тому варто їх помічати. Натомість багато хто відчуває у душі дискомфорт, побачивши їх. Ось про що ця книга.

Вічним правдошукачем можна назвати відомого письменника, сценариста, журналіста **Олександра Гавроша**. Коло його літературних інтересів дуже широке. Він автор поетичних збірок «Фалічні знаки», «Тіло лучниці», «Коньяк з дощем», публіцистичних книжок «Закарпатське століття: ХХ інтерв'ю», «Точка перетину», «Блукаючий народ», «Загадковий Духнович», «У пошуках Івана Сили», дитячих книжок «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу», «Пригоди тричі славного розбійника Пинті» «Галуна-Лалуна або Іван Сила на острові Щастя» «Дідо-Всевідо» «Розбійник Пинтя у Заклятому місті», Капітан Алоїз» та ін.

Як письменник, Олександр Гаврош активно впроваджує в українську літературу закарпатські теми й популяризує народних героїв. Він один із найяскравіших сучасних дитячих письменників. За словами Сашка, він перейшов на дитячу літературу, бо з'явилися теми, про які вважав конче слід розповісти нашим дітям – карпатське опришківство та історія українського силового атлета і циркача Івана Сили.

84(4УКР)6

Г12

Гаврош, Олександр Дюлович. Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу : для мол. і сер. шк. віку / О. Гаврош. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2007. – 192 с.

Пригодницька повість «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу» розповідає про яскраві пригоди перевершеного гірського силача Івана Сили. Прототипом головного героя повісті став легендарний закарпатський богатир Іван Фірцак, який виборов звання чемпіона Чехословаччини та Європи з кількох видів спорту і об'їздив півсвіту, виступаючи в цирку, де здобув чимало яскравих перемог.

84(4УКР)6

Г 12

Гаврош, Олександр Дюлович. Розбійник Пинтя у Заклятому місті : [роман] / О. Д. Гаврош. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 304 с.

«Розбійник Пинтя у Заклятому місті» — це не просто роман, сповнений дивовижних пригод, які так майстерно описав Олександр Гаврош. Це перша в українській літературі казкова хроніка, заснована на реаліях українських народних казок Карпатського регіону. Це запрошення в захопливу, сповнену небезпек і неймовірних перевтілень мандрівку у Закрайсвіття, де разом із шляхетним розбійником Пинтею діють нові друзі та вороги — Прунслик, Чорний лицар, Церцерушка, Зелений заєць, дракон Шаркань, Ганджі-баба та багато інших...

В Україні не знайдеться, мабуть, жоден письменник, чію творчість обговорювали б так широко, як це роблять із книжками **Мирослава Дочинця**. Окрім топових позицій у рейтингах книгарень, його книжки також заповнюють важливу лакуну «духовного наративу» української літератури, високо підносять маєстат нашого українського слова. Яскраві особистості та їхні влучні сентенції рясніють у кожній книжці письменника, пробиваючи шлях до читачів різного віку та соціального статусу.

Сам автор зізнається, що в прозі «сповідує аскезу тонкого литва і холодної чеканки. Стиль – самособоюнаповнення. Писати слід так, щоб «клапоть прози» можна було опорядити в рамку, як портрет чи акварель».

Мирослав Дочинець є автором близько двадцяти книг – «Він і вона», «Краєвид із жінкою», «Хліб і шоколад», «Руки і душа», «Лис», «Дорога в небо – до людей», «Булава і серце», «Місячна роса», «Вічник» та інші, що стали українським народним бестселером.

За романи «Криничар. Діаріюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії» та «Горянин. Води господніх русел» Мирославу Дочинцю в 2014 році присуджено Шевченківську премію.

К 84

Д 71

Дочинець, Мирослав Іванович. Криничар. Діаріюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії : роман / М. І. Дочинець. – Мукачево : Карпатська вежа, 2012. – 332 с.

«Криничар» написаний у вигляді щоденникових нотаток головного героя, хлопчика-сироти, який пройшов нелегкий шлях, що вилився у книгу-сповідь його душі. Він пізнає світ, знайомиться з цікавими людьми, терпіння в нього як у бездонній криниці, і чиста довіра до життя.

Автор радить завжди прислухатися до власного внутрішнього голосу, жити з вірою, а головне бути вірним собі, шукати радість у всьому, завжди мати при собі потішне слово і робити добро. Та ніколи не чекати подяки.

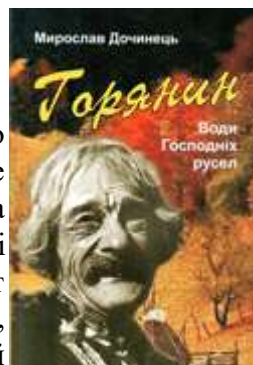

К 84

Д 71

Дочинець, Мирослав Іванович. Горянин. Води Господніх русел : роман / М. І. Дочинець. – Мукачево : Карпатська вежа, 2013. – 312 с. : іл.

Розповідаючи, про що книга, автор навів цитату одного великого святого: "Стяжайте дух". Навіть коли здається, що все проти тебе, не слід опускати руки. Про це моя книга. Тут наш етнос, наша природа (яка є одним з головних героїв), наш фольклор. На цьому фоні відбувається дивовижна історія, яка вразила мене років 12 тому. Тут більше життєвої правди, ніж у "Криничарі" і більше духовної правди, ніж у "Вічнику". Це книга про реальну людину, чоловіка, який загублений від світу, людей, він втратив все в один день - і родину, і цінності, і роботу, проти нього постає навіть природа. Але, виявляється, це не кінець і він починає боротьбу, яка у результаті стає найвищим

миром".

Ось уже понад три десятиліття талановитий та відомий прозаїк **Дмитро Кешеля** своєю творчістю формує мистецьке життя нашого краю – Закарпаття.

Автор низки книг оповідань, повістей і романів, зокрема: «Дерево зеленого дощу», «Колиска сонця», «А земля таки крутиться», «Пора грибної печалі», «Державна копоня», «Госундрагоші», «Жіванський світ», «Збийвіч або ж кіна не буде», «Чим би не бавились пани, лем би не було війни», «... І в смерті були твої очі», «Осінь великих небес, або ж прирічанські характери», «Видіння зрячої води, або ж дурний Іван стріляє, а Богонько кулі направляє» та ін.

Письменник, драматург, сценарист, журналіст, автор документальних фільмів Дмитро Кешеля каже, що ніколи не ганяється за інтригами, популярними темами, йому цікаві внутрішній сюжет, характери персонажів.

Його творчість часто порівнюють із надбаннями латиноамериканських письменників, втім письменник каже, що спільного з цим нічого немає. Вся справа у вихованні, язичницькому баченні світу. Він виріс на цій культурі, успадкував її і приніс у літературу. Тому й пишеться йому найкраще вдома, «під горою Ловачкою», бо саме тут повертається в дитинство, якнайкраще бачить світ, описує людей. Перекоаний, що людина цивілізується стає уразливою: «Коли людина була більш наближена до землі, до Бога, вона сподівалася на себе, гартувала душу, характер, здоров'я».

К 84

К 37

Кешеля, Дмитро Михайлович. Запишіть у свідки мої сльози : романи із народного життя / Д. М. Кешеля ; передм. О. С. Ігнатович. – Ужгород : Патент, 2011. – 320 с.

Останній твір Дмитра Кешелі «Запишіть у свідки мої сльози» порівнюють із «Тихим Доном», «Тінями забутих предків». Автор каже, що тут найважливішою є туга за втратою роду, знищення чужими ідеологіями людського устрою.

«Яким має бути час, аби каміння заспівало? – запитує у передслові до видання Олександра Ігнатович. – Певне, апокаліптичним. Коли не можеш розмежувати правду і кривду, коли відчуваєш себе беззахисним...» Йдеться про 50-ті роки – час, коли державні кордони здавалися не менш ілюзорними, як осіннє павутиння.

Книжка наповнена іскрами вічної імпровізації Кешелівського гумору, здивування, радості і печалі. Її неможливо відкласти на потім. Бо тебе веде і сюжет, і якась магічна підземна глибина, і сміх, який знаходиш під кожним листочком. Тому і світла будучина Другого Фронту, і цілі кетяги пустощів малого Митрика, і молитва святого Івана, і труди Штефана Царя – все переплітається, щоб стати візерунком добротного закарпатського килима.

К 84

К 37

Кешеля, Дмитро Михайлович. Політ співочого каміння : трилогія з народного життя / Д. М. Кешеля ; вступ. сл. В. П. Густі. – Ужгород : Карпати, 2012. – 496 с.

«Політ співочого каміння» — це перша трилогія в закарпатській літературі за роки незалежності України. Він також першим в українській літературі відтворив сприйняття простими людьми революції в Угорщині у 1956 році, яка була жорстоко придушена радянськими військами. Як художній літописець краю, він продовжує добру традицію письменників старшої генерації. Але при цьому проявився характер самого автора, його неординарність щодо осмислення і викладу подій, про які йдеться в трилогії. По суті, це по-справжньому народний роман.

В сучасній українській літературі є багато молодих письменників — талановитих, епатажних, амбіційних, харизматичних, зрештою, не всі їх знають, адже, як виявилось, їх є чимало. Один з них — поет, прозаїк **Андрій Любка**.

Автор збірок поезій «Вісім місяців шизофренії» (2007) та «Тероризм» (2008). Вірші та переклади друкувалися у журналах «Київська Русь», «ШО», «Всесвіт», «Потяг-78», альманахах «Джинсове покоління», «Карпатська саламандра», «Корзо» та ін.

Його поезію називають новою в українській літературі, і «хоча вона іноді груба й неприємна — все ж це поезія життя». Молодий письменник, за словами А. Любки, має бути викличним, провокативним, готовим на конфлікт з суспільством і мораллю. «Ще на старості я писатиму про гусей на ставі, а зараз ще понервую всіх тим, що описуватиму нас самих — і настільки непривабливо чи привабливо, наскільки ми того самі й заслуговуємо.»

А. Любка — також автор романів «Спати з жінками», «Карбід».

К 84

Л 93

Любка, Андрій. Карбід : роман. – Чернівці : Книги-XXI ; Meridian Czernowitz, 2015. – 288 с.

За жанром «Карбід» пригодницький роман, дія якого відбувається у 2015 році, а мотор сюжету — розповідь про 100 способів контрабанди. Події в романі розгортаються впродовж паркового й тривожного літа, коли у вигаданому містечку Ведмедів група ентузіастів вирішує збудувати Фонтан Єдності з Європою. Навіщо їм фонтан, чому за ними в'язниця плаче і за скільки в Україні можна придбати людську нирку — про все це автор пише з гумором і добрим песимізмом. У цій книжці є сливовиця, рибалки, гробар, сімнадцять розділів, спокуслива й хтива жінка, кілька вбивць, корумпований мер, геніальна ідея, Тиса і безнадія.

За пригодами вигаданих персонажів впізнаються реальні контрабандні схеми, що діють на українських кордонах. Бандити, людські органи, наркотики — все це описано настільки детально, що будь-який слідчий чи журналіст може у кримінальних справах і статтях цитувати цей роман цілими абзацами.

Галина Малик – авторка понад 50 поетичних та прозових книжок для дітей: «Страус річкою пливе», «Неслухняний дощик», «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії», «Подорож Алі до країни сяктаків», «Чорний Маг і зачароване місто», «Злочинці з паралельного світу», «Злочинці з паралельного світу-2», «Вуйко Йой і Лишиня» та ін.

Герої казок Г. Малик люблять потрапляти з реального світу в казковий, а казкові персонажі часто проникають у наше життя. Твори цієї письменниці насичені пригодами, веселощами, добро в них завжди перемагає.

К 84

М 19

Малик, Галина Миколаївна. Незвичайні пригоди Алі : повість : у 3 кн. / Г. М. Малик ; іл. Г. Олійко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015 – Кн. 1 : Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії. – 2015. – 224 с.

Чаклун створив країну Недоладію із недороблених справ, покинутих речей, особливо тих, які люди викинули на смітник, а ними ще можна було користуватися. Героїні Алі для того, щоб потрапити в цю країну, було достатньо не закінчити сто справ.

Аля дуже хоче повернутися додому, але для того їй потрібно здолати багато випробувань і змінитися самій. Вона не лише має навчитися закінчувати недороблені справи, але й по-іншому дивитися на світ. Шукаючи шлях додому, Аля змінює на краще сам устрій країни Недоладії.

Весела, сповнена пригод історія, у якої досить багато і страшних сторінок, буде до смаку багатьом дітям. Окрім того, книга гарно запам'ятовується і навіть може позитивно вплинути на дитину, бо ніхто ж не знає, можливо, справді хтось рахує наші недороблені справи?..

К 84

М 19

Малик, Галина Миколаївна. Вуйко Йой і Лишиня : повість : [для дітей мол. та серед. шк. віку] / Г. М. Малик. – 2-е вид., переробл. – К. : Грані-Т, 2010. – 128 с.

Сталося так, що будинок, який сто п'ятдесят років стояв у затишному куточку Карпат і в якому мешкав справжній вуйко – вуйко Йой, якісь незнайомці вирішили перевезти в сканзен. Ой, лишенько!

Що ж залишається робити нашому герою?

Їхати за будинком і влаштовуватись на новому місці. Що на нього там чекає і що воно таке, той сканзен, з майстерністю дитячого письменника розповіла Галина Малик.

З першої до останньої сторінки казкова повість «Вуйко Йой і Лишиня» сповнена колоритом Закарпатського краю.

Сучасна українська поезія віддає данину усім відомим словесно-мистецьким експериментам, усе ж спираючись на літературні традиції й живлячись народнопоетичними джерелами. Щоб сприймати модерну лірику початку ХХІ ст., треба, на думку поета Петра Мідянки, «мати відчуття не тільки мови, а й слова... В поезії рівень «зрозуміле-незрозуміле» не головний. Тут важить чуттєве начало, а не раціональне».

Петро Мідянка не просто екзотист найзахіднішого терену української поезії, що накидав у неї жмені несподіваних смачно-пахучих метафор. Він системний міфологіст краю, який сфокусував нашу регіональну подрібнину в струнку і дзвінку міфологічну євангелію. Це він робить, наче новітній Сковорода. Творчості Мідянки притаманна образна світобудова, циклічне світобачення, в якому всі сучасні події мають свій празразок у минулому і через те набувають нового сенсу.

Він знайшов в Карпатах настільки тверде опертя, щоб головою піднятися до столиці, щоб обернути її очі й вуха до живих потоків слова.

Збірка поезій "Луйтра в небо" (Шевченківська премія 2012 року.)

84(4УКР-43АК)6

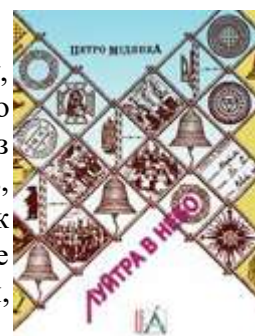
М 57

Мідянка, Петро Миколайович. Луйтра в небо : поезія, есеї / П. М.

Мідянка. – К. : Темпора, 2010. – 392 с.

Луйтрою у тих краях, де мешкає Петро Мідянка, називають драбину, східці. Отже – східці в небо. Нова збірка поезій Мідянки – це його дев'ять сходинок до себе нинішнього. До збірки увійшли вірші майже з усіх раніше виданих книжок, а також кількадесят недрукованих текстів, трохи есеїстки і словник говіркових слів, який є дуже потрібним, позаяк Мідянка пише на закарпатському діалекті, і, слухаючи його вірші, не все розумієш. Створюється враження якоїсь таємничої невідомої мови, проте не баряться відчуття, які все ставлять на своє місце.

Його луйтра, оперта на Мараморощ, пересягає срібні овиди Срібної Землі, чорні землі й білий світ і впирається в Небесні Стовпи. Про них колись снів і малий Тарас. Либонь, це дорога кожного Поета.

К 84

М 57

Мідянка, Петро Миколайович. Вірші з поду : [поезії] / П. М.

Мідянка. – Ужгород : Ліра, 2011. – 192 с.

Збірка раніше недрукованих поетичних текстів, що побачила світ в ужгородському видавництві «Ліра», просто з друкарського верстату в обмеженій кількості потрапила на львівський Форум видавців, де була буквально зметена шанувальниками творчості Мідянки.

Більшість поезій, що увійшли до збірки, просто лежали у стосах інших паперів на горіщі (поді) хати Петра Мідянки в Широкому Лузі, звідки їх видобула дружина поета Людмила. Звідси і назва книжки.

Мар'яна Нейметі, за словами ратурознавця О. Ігнатович, одна з найпотужніших поетес українського Парнасу.

Поетка Мар'яна Нейметі після виходу першої поетичної збірки довгі роки мовчала. Найближчі друзі тільки здогадувалися, що вона пише поезію. Мар'яна ж бо воліла власну творчість не обговорювати. Однак у 2010 році у видавництві «Гражда» несподівано для всіх вийшла її поетична книга «Пропале місто».

У 2011-му Мар'яна Нейметі вступає в Закарпатську організацію Національної спілки письменників України. У 2015 році стала лауреатом Закарпатської обласної премії в галузі літератури імені Федора Потушняка.

К 84

Н 46

Нейметі, Мар'яна. Пропале місто : [поезії] / М. Нейметі ; передм. Н. Й. Ребрик. – Ужгород : Гражда, 2010. – 128 с.

У творчому активі Мар'яни Нейметі «Пропале місто» є її другою поетичною збіркою. Дебютувала ж вона у 1984 році «Народженням проліска».

Доцільною, на наш погляд, буде цитата з передмови «... Дивом дивним жити...» кандидата філологічних наук Наталії Ребрик, яка так охарактеризувала вірші поетеси: «Поезія Мар'яни Нейметі — це такий згусток любові й розпуки, нездійснених мрій і тихого відчаю, жіночої приреченості й безпросвітньо-світлого смутку, такий щем стримуваної ніжності й недозігрітої любов'ю, такий беззарадний схлип нереалізованих потенцій і так багато піску, що залишається лише дивуватися її умінню «дивом жити».

Мар'яна Нейметі у «Пропалому місті» знаходить образне потрактування не часткових явищ, а багатогранної дійсності. Це спонукає її пильніше вдивлятися як у сучасне, так і в минуле, пристрасно полемізувати з літописцями, які повнокровне життя, з його радощами та стражданнями, з його прогресами і драмами почасти зводили до сухих безсторонніх інформацій. Це свідчить про постійні пошуки свого голосу, про протиборство мотивів художнього процесу, про рух поетичної думки на вірогідну нову поетичну якість.

Домашнє завдання

Виконання пробних тестів ЗНО

